JENNY JOHANNISSON

Kulturpolitik som problem eller kulturpolitikens problem

Kunskapsproduktion inom akademin och inom offentlig förvaltning

I september 2022 deltog jag i den tolfte internationella forskningskonferensen om kulturpolitik (ICCPR) vid University of Antwerp. Konferensen startades på nordiskt initiativ i slutet av 1990-talet och engagerar i dag cirka 250 forskare från ett fyrtiotal olika länder. Ett konferensföredrag av den nederländske kulturpolitikforskaren Toine Minnaert väckte särskilt mitt intresse, då det handlade om det eventuella värdet av att inkludera forskare i utvärderingar av kulturpolitik.[1] Minnaert reflekterade över de olika roller som han som forskare spelat i utvärderingsprojekt och kom till slutsatsen att de teorier som är centrala i forskningen inte fungerat i utvärderingsprojekten. Utvärdering av kulturpolitik kräver, enligt Minnaert, standardisering och universella kunskapsanspråk medan teoribaserad forskning tillåter nyanser och avvikelser – något som ger ett av flera möjliga svar på frågan om varför något görs på ett visst sätt. Minnaerts föredrag kan läggas till det växande antal forskningsbidrag om kulturpolitik som reflekterar över gränserna mellan forskning och utvärdering, men också över gränserna mellan forskarrollen och andra roller.[2] Sammantaget kan detta tolkas som att forskning om kulturpolitik börjar mogna som forskningsfält, då forskningen inte bara handlar om sakinnehållet utan även om vad som kännetecknar den genomförda forskningen på det egna fältet.

Den utvärderingsverksamhet som Minnaert positionerar sig i relation till har vuxit i omfattning såväl internationellt som i Sverige. Inom den offentliga förvaltningen, som varit så central för genomförandet av såväl kulturpolitik som välfärdspolitiken generellt, har behovet av att på olika sätt granska huruvida välfärdspolitiken levererar ut-

1 Minnaert 2022.

2 Se t.ex. Stavrum 2013; Blomgren & Johannisson 2018; Røyseng & Stavrum 2020.

ifrån uppsatta mål blivit starkare på olika nivåer. Efter att i närmare tjugo år ha bedrivit akademisk forskning om kulturpolitik är jag i dag verksam som utredare vid Myndigheten för kulturanalys, vilket i sig kan betraktas som ett uttryck för denna utveckling. I denna text reflekterar jag, med utgångspunkt i mina egna erfarenheter, över likheter och skillnader mellan kunskapsproduktion vid en statlig analysmyndighet och vid ett akademiskt lärosäte. Bidrar forskning och utvärdering till en spänningsfylld men härigenom också berikande kunskapsproduktion om kulturpolitik, eller utgör de i stället exempel på vad den brittiske kulturpolitikforskaren Oliver Bennett har beskrivit som två oförenliga storheter?[3]

KUNSKAPSDRIVEN KULTURPOLITIK. FRÅN AKADEMISK FORSKNING TILL MYNDIGHETEN FÖR KULTURANALYS

Formeringen av kulturpolitisk forskning som ett självständigt akademiskt fält påbörjades, både i Sverige och internationellt, under 1990-talet genom att såväl internationella som nordiska forskningskonferenser och forskningstidskrifter etablerades. Skälen till detta var av såväl principiell som pragmatisk karaktär: akademiska forskare identifierade en brist på vetenskaplig kunskap om kulturpolitik, vilket också skapade en möjlighet att profilera sig inom det akademiska landskapet och tillskansa sig forskningsfinansiering. Kulturpolitik i detta sammanhang tolkades i snäv bemärkelse, det vill säga som det offentligas – statens, regionernas och kommunernas – åtgärder på kulturområdet. Därmed kom kulturpolitik i första hand att förstås i enlighet med den definition som uppställdes i 1974 års riksdagsbeslut, vilket etablerade kulturpolitik som ett självständigt och samlat politiskt sakområde:

> En fullt utformad kulturpolitik förutsätter mer eller mindre definierade mål som möjliggör långsiktiga planeringar och planmässiga reformer. För att de uppsatta målen ska uppnås krävs resurser, metoder och organ såväl för planering som för verkställighet. Området för de kulturpolitiska åtgärderna måste avgränsas och dess ställning i förhållande till närstående områden för samhällets insatser klargöras.[4]

Den akademiska forskningen om kulturpolitik förhöll sig aktiv till denna definition av kulturpolitik, det vill säga tog sin utgångspunkt i kulturpolitik som empiriskt fenomen utifrån en i grunden statsvetenskaplig förståelse av detta fenomen: den auk-

3 Bennett 2004, s. 246; jfr Belfiore 2009.

4 Kungl: Maj:ts prop. 1974:28, s. 23.

toritativa fördelningen av värdet kultur genom offentlig maktutövning.[5] Flera av de initiativ som togs av akademiska lärosäten från 1990-talet fram till 2010 för att samla det kulturpolitiska forskningsfältet motiverade också sin existens utifrån behovet av en utökad dialog mellan akademisk forskning om kulturpolitik och kulturpolitisk praktik.[6] Över tid har dock den akademiska forskningen alltmer kommit att frikoppla sig från behovet av att göra sig relevant för det kulturpolitiska systemet i dess trängre bemärkelse. I stället har vikten av att utveckla olika teoretiska förståelser av kulturpolitik betonats, liksom vikten av att skilja den fria akademiska forskningen från agendor som fastställts av politiker eller andra intressegrupperingar. Även om kulturpolitik i snäv bemärkelse fortfarande utgör empiriskt fokus i majoriteten av konferensbidragen på ICCPR, tillämpas på denna konferens i dag en vid definition av kulturpolitik som ”the promotion or prohibition of cultural practices and values by governments, corporations, other institutions and individuals”.[7]

2011 inrättades Myndigheten för kulturanalys, delvis som ett svar mot de behov som forskningen tidigare identifierat. Myndigheten har sedan sin tillblivelse varit politiskt ifrågasatt och omlokaliserades år 2018 från Stockholm till Göteborg i syfte att bidra till regeringens mål om en ökad spridning av de statliga myndigheterna över landet.[8] I dag kan myndigheten betraktas som etablerad från det politiska systemets perspektiv och verksamheten spänner över tre verksamhetsområden: statistikproduktion, analys och utvärdering av kulturpolitiska åtgärder samt kommunikation av resultat.

Skälen till inrättandet av myndigheten – som kanske borde heta Myndigheten för *kulturpolitisk* analys, då den inte i första hand analyserar kultur utan politik som syftar till att främja förutsättningarna för kultur – är både specifika för kulturpolitiken och generella för den svenska förvaltningspolitiken. Från kulturpolitiskt håll lyftes behovet av en förbättrad och effektiviserad statistik- och utvärderingsverksamhet i direktiven till 2009 års kulturutredning,[9] vilket utredningens slutbetänkande på olika sätt bekräftade.[10] Enligt den analyspromemoria som Kulturdepartementet år 2010 tog fram inför

5 Se t.ex. Larsson 1994.

6 Ett av dessa initiativ resulterade i Centrum för kulturpolitisk forskning vid Bibliotekshögskolan i Borås som fortsatt bedriver forskning och undervisning om kulturpolitik (för en beskrivning av verksamhetens historik, se Lindsköld & Johannisson 2022). Ett annat viktigt initiativ var SweCult (Swedish Cultural Policy Research Observatory) vid Linköpings universitet, som med stöd av Riksbankens Jubileumsfonds infrastrukturmedel bedrev verksamhet 2007–2013.

7 ICCPR 2022.

8 Kulturdepartementet 2017, s. 1.

9 Kulturdepartementet 2007.

10 SOU 2009:16.

bildandet av Myndigheten för kulturanalys kan utredningens slutsatser sammanfattas på följande sätt:

> Utredningen beskriver problem med bl.a. statistiken om svenskarnas kulturvanor, uppföljningen av myndigheternas bidragsgivning, utvärderingen av politiska prioriteringar och pekar på behovet av ett utvecklat faktamässigt stöd för regeringens ställningstaganden. Enligt utredningen har kulturpolitiken behov av – men inte tillräcklig tillgång till – underlag, analyser, utvärderingar och perspektivstudier för beslut om vägval och inriktningar.[11]

Inom förvaltningspolitiken generellt betonades vikten av att skilja *uppföljning*, som alla verksamheter med offentliga medel ska genomföra av den egna verksamheten, från *utvärdering*, som förutsätter ett oberoende av genomförandet av verksamheten. Ur detta perspektiv bedrivs utvärdering därför bäst vid en för ändamålet särskilt upprättad myndighet. Såväl kulturutredningen som Kulturdepartementets analyspromemoria hänvisar också till denna utveckling, där utredningar av förvaltningspolitiken visat att det vid tiden bara var ”på områdena försvar, energi och kultur som det helt sakna[des] fristående utvärderingsmyndigheter”.[12] Alla politikområden skulle vila på en stabil kunskapsmässig grund, och underförstått antogs nog denna haltande kunskapsproduktion om kulturpolitik bidra till kulturpolitikens bristande synlighet i jämförelse med andra politikområden som präglades av gedigen statistikproduktion, mängder av utvärderingar och omfattande forskning vid lärosätena. Myndigheten för kulturanalys bildades delvis för att åtgärda denna brist och har ibland beskrivits som kronan på det förvaltningsmässiga verk som New Public Management åstadkommit på kulturområdet: en myndighet som inte har något ansvar för att genomföra den statliga kulturpolitiken, utan bara för att utvärdera och analysera densamma, som ”ska förse i första hand regeringen med underlag och […] vara organisatoriskt skild från bidragsgivning och konstnärlig verksamhet”.[13]

Det finns onekligen en poäng i att inrättandet av fristående analysmyndigheter är ett steg i en utvecklingsprocess inom statsförvaltningen mot en ökad betoning av uppföljning och utvärdering av resultat i relation till uppställda mål. Denna process, det vill säga det gradvisa införandet av mål- och resultatstyrning, inleddes enligt 2018 års utredning om regeringens analys- och utvärderingsresurser redan på 1960-talet i och med införandet av det som då benämndes programbudgetering. Upprättandet av kul-

11 Kulturdepartementet 2010, s. 4.
12 Kulturdepartementet 2010, s. 4.
13 Kulturdepartementet 2010, s. 8.

turpolitik som ett politikområde jämte andra 1974 kan i sig ses som ett uttryck för mål- och resultatstyrning. Behovet av att minska den politiska detaljstyrningen och i större utsträckning än tidigare delegera genomförandet av politiskt fattade beslut kan enligt utredningen kopplas till behovet av att effektivisera en alltmer omfattande offentlig verksamhet, men också till att både politiker och tjänstepersoner i allt högre grad förväntas basera sina beslut på ”utvecklade kunskapsunderlag”.[14] Under 1990-talet blev det tydligt att denna förväntan inte bara omfattade den statliga utan även den kommunala kulturpolitiken, där kunskapsunderlag inkluderade offentligt utredningsmaterial och statistik men även akademisk forskning.[15]

KUNSKAPSPRODUKTIONENS GEMENSAMMA OCH OLIKARTADE MÅL

En grundläggande skillnad mellan forskning och utvärdering inom offentlig förvaltning handlar om graden av frihet. Där forskningens mål är en fri kunskapsproduktion är den kunskap som utvärdering och analys inom statsförvaltningen producerar oundvikligen styrd av politiskt fastställda mål. Att forskaren fritt ska kunna välja problemställning är reglerat i högskolelagen, medan utvärderingens ofrihet tydligt framkommer i regeringens instruktioner och regleringsbrev till myndigheterna. När det gäller kunskap om kulturpolitik tycks emellertid denna skillnad inte lika uppenbar och absolut. Jag har redan konstaterat att utvärdering respektive forskning om kulturpolitik utgått från en i grunden gemensam definition av *vad* det är som i första hand utreds respektive beforskas. I de länder som genomför någon form av systematiska offentliga åtgärder på kulturområdet har just dessa åtgärder kommit att utgöra empiriskt fokus för såväl utvärdering som forskning. I en artikel om den nordiska kulturpolitikforskningens akademiska institutionalisering konstaterar den norske kulturpolitikforskaren Per Mangset, en central bidragsgivare till och förespråkare för denna institutionalisering, följande:

> All in all, it is quite obvious that public authorities’ demands for research and evaluations were the initial impetus behind the development of cultural policy research in many countries after the Second World War. Such demands for ‘useful’ and/or ‘instrumental’ research are a permanent challenge to the research communities.[16]

14 SOU 2018:79, s. 61.
15 Johannisson 2006.
16 Mangset 2020, s. 9.

Den akademiska kunskapsproduktionen om kulturpolitik var i sin begynnelse nästan enbart intresserad av en politiskt bestämd, och enligt Mangsets bedömning instrumentell, definition av kulturpolitik, mycket på grund av att det i princip saknades dokumenterad kunskap om fenomenet. Forskarna, liksom sedermera det svenska politiska systemet, såg bristen på kunskap som problematisk – från ett forskningsperspektiv delvis med hänvisning till att den skapade en lucka i den samlade akademiska kunskapen om det politiska systemet, men delvis också utifrån ett normativt perspektiv som liknar det politiska systemets. Den norska kulturpolitikforskaren Heidi Stavrum urskiljer en tendens i forskningen om kulturpolitik som handlar om att många av dem som bedriver akademisk forskning gör detta i övertygelsen om att kultur är något gott vars betydelse behöver synliggöras och försvaras av forskningen.[17] Detta liknar argumentationen inom det politiska systemet, som med exempelvis etableringen av en analysmyndighet på det kulturpolitiska området ville bidra till att skapa mer likvärdiga förutsättningar för kulturpolitiken jämfört med andra politikområden. På så sätt har forskning och utvärdering delat en gemensam problemformulering och ett gemensamt mål: att synliggöra kulturens betydelse i och för samhället. Kulturen ska, som den träffande rubriken på Europarådets rapport om kultur och mångfald från 1997 uttryckte det, bokstavligen lyftas ”in från marginalerna” till politikens och samhällets centrum.[18] Kunskapsproduktionen om kulturpolitik har blivit ett potentiellt viktigt redskap i en sådan strävan.

Utvecklingen gällande både forskning om och utvärderingen av kulturpolitik har samtidigt gjort skillnaden i frihetsgrader mer uppenbar. Den akademiska forskningen har gradvis internationaliserats och även utvidgat definitionen av forskningsområdets akademiska fokus till att omfatta styrning generellt; inte bara politisk styrning av kultur i estetisk bemärkelse.[19] Kraven på tydliga och detaljerade mål som gärna ska kunna bedömas utifrån kvantitativa indikatorer har delvis övergetts inom offentlig politik och förvaltning, till förmån för det som benämns tillitsbaserad styrning. Dock betonar utredningen av regeringens analys- och utvärderingsresurser att tillitsbaserad styrning, som syftar till att ge utredaren ett större handlingsutrymme än tidigare, alltjämt förutsätter uppföljning och utvärdering.[20] Akademisk forskning om kulturpolitik har också tydliggjort att forskningens mål i stor utsträckning handlar om att synliggöra och identifiera olika problem, medan utvärderingen av kulturpolitik alltmer kommit att fokusera på att presentera *lösningar* på redan fastställda problem, identifierade med

17 Stavrum 2013, se även Blomgren & Johannisson 2018; Røyseng & Stavrum 2020.
18 Council of Europe 1997.
19 Røyseng 2014.
20 SOU 2018:79, s. 37.

utgångspunkt i specifika politiska mål. Dessa lösningar ska helst grundas i vetenskaplig kunskap och kan därefter bli föremål för fortsatt utvärdering.[21] Därmed har både likheter och skillnader i arbetssätt mellan forskning och utvärdering blivit tydligare över tid.

KUNSKAPSPRODUKTIONENS GEMENSAMMA OCH OLIKARTADE ARBETSSÄTT

Kulturpolitikforskaren Anders Frenander konstaterar i en analys av artiklarna i *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift* under perioden 1998–2020 att fokus ofta ligger på *hur* kulturpolitik i olika kontexter fungerar snarare än *varför* politiken fungerar på just detta sätt.[22] Från ett forskningsperspektiv är detta potentiellt problematiskt, då kunskapsproduktionen tycks fokusera på grundläggande beskrivningar av ett verksamhetsområde snarare än på teoretiskt grundad analys. Frenanders bedömning bekräftar min egen observation att forskning och utvärdering om kulturpolitik länge delat ett gemensamt mål. Detta mål har i stor utsträckning handlat om att synliggöra det som tidigare varit osynliggjort, till exempel genom grundläggande beskrivningar av faktiska sakförhållanden gällande kulturpolitikens organisation, finansiering och genomförande. För att kunna analysera ett empiriskt avgränsat fenomen behövs kunskap om hur detta fenomen är utformat, både historiskt och i dag. Därmed har forskningen om kulturpolitik tidigare liknat utvärderingen i sitt arbetssätt. Utvärderingen inom den svenska statsförvaltningen behöver oftast ta avstamp i en grundläggande beskrivning av det fenomen som ska utvärderas. Hur något gjorts historiskt och hur det görs i nuläget bildar utgångspunkten för de eventuella förslag till förändringar som en utvärdering oftast har i uppdrag att leverera. Den tidiga forskningen om kulturpolitik har haft en tendens att inta ett liknande förhållningssätt. Målet med forskningens grundläggande beskrivningar har förvisso inte varit att formulera lösningar på specifika politiska problem, men genom att fokusera på hur något görs snarare än på varför har forskningens resultat pekat på praktiska konsekvenser snarare än på forskningens generellt mer förståelse- eller förklaringsorienterade perspektiv.

Frenander visar dock att fokus i *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift* över tid har förskjutits mot den kanske forskningsmässigt mer intressanta frågan om varför kulturpoliti-

21 Utredningen om regeringens analys- och utvärderingsresurser (SOU 2018:79) är i sig ett bra exempel på hur såväl beskrivningen av det problem som utredningen ska lösa som de lösningar som utredningen presenterar grundar sig på både politiska styrdokument och akademisk forskning om offentlig förvaltning.

22 Frenander 2022.

ken ser ut som den gör.[23] I grunden handlar denna förskjutning om ett ökat intresse för olika teoretiska förståelser av kulturpolitik. Det kan diskuteras huruvida forskningen om kulturpolitik i dag kan – eller någonsin har kunnat – frambringa teorier som är specifika för kulturpolitiken, men det är tydligt att forskningen om kulturpolitik både internationellt och i de nordiska länderna blivit alltmer intresserad av att förstå kulturpolitik utifrån teoretiska perspektiv som frambringats inom andra forskningsområden. I likhet med Mangset identifierar Frenander Pierre Bourdieus teorier som särskilt inflytelserika när det gäller artiklar publicerade i *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift*, men Frenander pekar även ut den av Jürgen Habermas inspirerade kritiska teorin samt olika versioner av institutionell teori.[24] Det tycks alltså i första hand handla om samhällsvetenskapliga, företrädesvis sociologiskt inriktade, teoribildningar. Som både Mangset och Frenander påpekar är det också intressant att påminna sig om att Bourdieu författade flera rapporter för det franska kulturministeriet under 1960-talet.[25]

Ett konkret exempel som skulle kunna tolkas i ljuset av en teoriinriktad förskjutning i kulturpolitikforskningen är Myndigheten för kulturanalys utredning om den kulturpolitiska styrningens inverkan på den konstnärliga friheten.[26] Myndigheten fick 2019 i uppdrag av regeringen att särskilt utreda denna påverkan inom den statliga bidragsgivningen och i verksamhetsstyrningen på regional och kommunal nivå.[27] Uppdraget föranleddes av en relativt omfattande offentlig debatt om olika typer av hot mot den konstnärliga friheten, och rapporten väckte när den publicerades 2021 viss uppmärksamhet. När utredningen påbörjades vände sig myndigheten som alltid till den akademiska världen, men det visade sig att det i Sverige och internationellt fanns mycket lite empirisk forskning om konstnärlig frihet och politisk styrning av konstnärligt innehåll gällande både statlig bidragsgivning och verksamhetsstyrning inom regioner och kommuner. Myndigheten fick därför genomföra en mycket grundlig empirisk undersökning, vilket bidrog till att rapporten i flera avseenden kom att likna en vetenskaplig studie. Däremot utgick den inte från en specifik teoretisk förståelse av vad konstnärlig frihet och principen om armlängds avstånd innebär, utan från vad dessa fenomen betyder inom ramarna för de av riksdagen beslutade nationella kulturpolitiska målen. Det mål som fastställer att ”[k]ulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund” visade sig i detta avseende vara särskilt relevant.[28]

23 Frenander 2022.
24 Mangset 2020; Frenander 2022.
25 Mangset 2020, s. 14; Frenander 2022, s. 121–122.
26 Myndigheten för kulturanalys 2021b.
27 Kulturdepartementet 2019.
28 Regeringens proposition 2009/10:3, s. 26.

Utvecklingen mot en forskning som mer än tidigare intresserar sig för teoriutveckling har bidragit till att tydliggöra skillnaden gentemot utvärderingen, då verksamheterna inte längre uppenbart delar samma mål. Forskningens målsättning har i ökad grad blivit att bidra till en samlad akademisk kunskapsproduktion inom samhällsvetenskap och humaniora, medan utvärderingens ambition förblivit densamma, det vill säga att bistå det politiska systemet med relevanta kunskapsunderlag. I det politiska systemet är det politiska mål och inte vetenskapliga teoribildningar som utgör utgångspunkt och perspektiv. Samtidigt kan man inte på något enkelt vis beskriva utvärderingar som teorilösa i jämförelse med forskning. Snarare handlar det om att utvärderingsperspektivet i sig är format av en specifik uppsättning teorier om hur verkligheten är beskaffad, inklusive kriterier för vad som utgör relevant kunskap och hur den ska tas fram.[29] För en analysmyndighet i den svenska statsförvaltningen, som inte genomför någon politik utan endast har till uppgift att bedöma redan genomförd politik, utgår utvärderingsperspektivet från att politiska reformer kan betraktas som avgränsade processer indelade i distinkta enheter. I den treåriga analysplan som Myndigheten för kulturanalys själv upprättat som vägledande för den egna verksamheten blir detta perspektiv tydligt:

> En enkel modell kan baseras på de sammanhängande kategorierna förutsättningar, processer och resultat. De tre kategorierna ger ett stöd för att upprätthålla bredden i den samlade verksamheten – vi vill belysa alla delarna men i olika skeden. Dessutom är schemat en vägledning för att designa utvärderingar beroende på i vilken fas en reform eller en satsning är. En tidig utvärdering bör fokusera på förutsättningar och processer. Resultat och effekter kan studeras först när reformen har genomförts och åstadkommit förändringar i organisation och arbetssätt. Vilka resultaten eller effekterna är kan delvis förklaras av hur reformen eller satsningen är konstruerad.[30]

Utvärderingsperspektivet intresserar sig för en specifik aspekt av det politiska och förvaltningsmässiga systemet, nämligen hur utvärdering bäst bedrivs för att uppfylla sitt syfte inom detta system. Även om perspektivet kan förändras över tid i linje med olika förvaltningspolitiska reformer och utvärderingsteoretiska insikter består dess grundläggande utgångspunkt. Utvärderingen ska bidra till förbättrade politiska och förvaltningsmässiga åtgärder som syftar till att uppnå politiskt beslutade mål. Även

29 Utvärdering är också sedan 1970-talet etablerat som ett självständigt forskningsfält, vilket betonas i utredningen om regeringens analys- och utvärderingsresurser (SOU 2018:79, s. 58).

30 Myndigheten för kulturanalys 2020, s. 11.

om utvärdering också innebär en kritisk granskning, är utrymmet för kritik mer begränsat än inom den akademiska forskningen. Forskningens frihetliga dimension ger den ett egenvärde som utvärderingen, vilken alltid har ett externt syfte, svårligen kan tillskrivas.

KUNSKAP SOM FÖRÄNDRAR?

Mot bakgrund av denna beskrivning tycks forskning och utvärdering mycket riktigt utgöra de oförenliga storheter som Minnaert och Bennett identifierat och som presenterades ovan. Medan forskningen utforskar kulturpolitiken som problem, löser utvärderingen kulturpolitikens problem. Avslutningsvis är det därför intressant att fråga sig om, och i så fall hur, den akademiska forskningen å ena sidan och utvärderingen inom statsförvaltningen å den andra bidragit till att förändra kulturpolitiken i snäv bemärkelse. Forskning om kulturpolitik behöver förstås inte ha som uttalat mål att bidra till förändring, men när kulturpolitiska frågor debatteras i media ombeds ofta forskare att delge sina synpunkter – gärna utifrån ett historiskt och kritiskt reflekterande perspektiv.[31] Även om den akademiska forskningens genomslag i kulturpolitiken hittills inte undersökts på något systematiskt sätt, finns det alltså tecken på att forskningen som oberoende och kritisk röst uppmärksammas i den offentliga debatten.

När det gäller utvärdering inom statsförvaltningen tycks det som att Myndigheten för kulturanalys rapporter fått ett visst genomslag i kulturpolitiken. Myndigheten utgör en resurs i första hand för regeringen, inte minst inom ramen för regeringens resultatredovisning till riksdagen. Denna redovisning presenteras årligen inom ramen för budgetpropositionen, och myndighetens rapporter utgör underlag som ofta refereras i relation till de bedömningsgrunder som regeringen tillämpar.[32] På kulturområdet har det ibland uttryckts en oro för att mål- och resultatstyrningen skulle medföra ett ensidigt fokus på det kvantitativt mätbara. Här är det intressant att notera att regeringens bedömningsgrunder inom kulturpolitiken är av övergripande karaktär och inte förutsätter bedömning utifrån kvantitativa indikatorer. Myndigheten för kulturanalys har också i en granskning av bedömningsgrunderna betonat vikten av att beskrivande statistik kompletteras med kvalitativ bedömning i utvärderingen av regeringens kulturpolitiska insatser.[33] Ett av de tydligaste exemplen hittills på att myndighetens bedömningar angivits som skäl till konkreta styrningsåtgärder, är den åtgärd som myndighetens rapport om den kulturpolitiska styrningens inverkan på den konstnärliga

31 Se t.ex. Andersson 2023.

32 Se t.ex. Regeringens proposition 2022/23:1, s. 21ff.

33 Myndigheten för kulturanalys 2021a.

friheten föranledde. Denna åtgärd bestod i att statliga bidragsgivande myndigheter i sina regleringsbrev fick i uppdrag att för regeringen redovisa hur de arbetade för att säkerställa konstnärlig frihet i bidragsgivningen.[34] Intressant är också, som jag tidigare nämnt, att just denna utredning uppvisar stora likheter med en vetenskaplig studie.

Det verkar alltså som att både den akademiska forskningen och utvärderingen inom statsförvaltningen utvecklats väl över tid i relation till de olikartade målen för respektive verksamhet. De grundläggande och också för den vederhäftiga kunskapsproduktionen nödvändiga distinktionerna mellan forskning och utvärdering kvarstår, men det finns tecken på att denna kunskapsproduktion också gynnas av att gränserna mellan de två praktikerna överskrids. Sammantaget har dock varken den akademiska forskningen om, eller utvärderingen av, kulturpolitik hittills föranlett några radikala förändringar i kulturpolitikens inriktning. Sedan den svenska kulturpolitiken etablerades som politiskt sakområde 1974 har förvisso viktiga förskjutningar skett i vad som betonas; inte minst har den regionala politiska nivån fått ett större utrymme. Men det är fortsatt kombinationen av att möjliggöra det professionella utövandet av de estetiska konstarterna och distributionen av konst och kultur av hög kvalitet till så stora delar av befolkningen som möjligt som utgör huvudfokus i både målsättningar och offentlig bidragsgivning. Därmed tycks såväl forskning som utvärdering ha bidragit till att kopplingen mellan kulturpolitik och välfärdspolitik består.

REFERENSER

Andersson, Elisabet 2023, ”SD:s kulturutspel borde inte överraska någon”, *Svenska Dagbladet* 2/3.

Belfiore, Eleonora 2009. ”On bullshit in cultural policy practice and research. Notes from the British case”, *International Journal of Cultural Policy* 15:3, s. 343–359, doi: 10:1080/10286630902806080.

Bennett, Oliver 2004. ”Review essay. The torn halves of cultural policy research”, *International Journal of Cultural Policy* 10:2, s. 237–248, doi: 10.1080/10286630420000255844.

Blomgren, Roger & Jenny Johannisson 2018. ”Failures in Swedish cultural policy, and why cultural policy research does not seem to care”, paper presented at *The 10th International Conference on Cultural Policy Research* (ICCPR 2018), Tallinn, August 21–25 2018.

34 Se t.ex. Kulturdepartementet 2021.

Council of Europe, European Task Force on Culture and Development 1997. *In from the margins. A contribution to the debate on culture and development in Europe*, Strasbourg: Council of Europe.

Frenander, Anders 2022. ”Nordic research on cultural policy in retrospect. The Nordic Journal of Cultural Policy”, *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift* 25:1, s. 113–124, doi: 10.18261/nkt.25.1.8.

ICCPR 2022. *Mission statement*, https://www.uantwerpen.be/en/conferences/cultural-policy-research/about/mission-statement/. Hämtad 15/11 2022.

Johannisson, Jenny 2006. *Det lokala möter världen. Kulturpolitiskt förändringsarbete i 1990-talets Göteborg*, Borås: Valfrid.

Kulturdepartementet 2007. Dir. 2007:99, *Kulturpolitikens inriktning och arbetsformer*.

Kulturdepartementet 2010. *En analysmyndighet på kulturområdet*, Ku/2010/1396/KV.

Kulturdepartementet 2017. *Uppdrag till Myndigheten för kulturanalys om myndighetens lokalisering*, Ku2017/01843/KL.

Kulturdepartementet 2019. *Uppdrag till Myndigheten för kulturanalys att göra en översyn av den kulturpolitiska styrningens effekter på den konstnärliga friheten*, Ku2019/01972/KO.

Kulturdepartementet 2021. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens kulturråd*.

Kungl. Maj:ts prop. 1974:28. *Den statliga kulturpolitiken*.

Larsson, Torbjörn 1994. *Det svenska statsskicket*, Lund: Studentlitteratur.

Lindsköld, Linnéa & Jenny Johannisson 2022. ”Centrum för kulturpolitisk forskning. Mot en konsolidering av ett forskningsfält”, i Louise Limberg & Malin Ögland red., *Från analog katalog till digital portal. Bibliotekshögskolan 50 år*, Borås: Valfrid, s. 96–103.

Mangset, Per 2020. ”An account of the academic institutionalisation of cultural policy research: a Nordic perspective”, *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift* 23:1, s. 7–28, doi: 10.18261/issn.2000-8325/-2020-01-02.

Minnaert, Toine 2022. ”Academic involvement in cultural policy evaluation. Nuisance or necessity”, paper presented at *The 12th International Conference on Cultural Policy Research* (ICCPR 2022), Antwerp, September 19–21 2022.

Myndigheten för kulturanalys 2020. *Analys och utvärdering för kulturpolitikens utveckling. Analysplan 2020–2022*, Göteborg: Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys 2021a. *En översyn av de gemensamma bedömningsgrunderna. Redovisning av ett regeringsuppdrag 2021-01-20*, Göteborg: Myndigheten för kulturanalys.

Myndigheten för kulturanalys 2021b. *Så fri är konsten. Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, Göteborg: Myndigheten för kulturanalys.

Regeringens proposition 2009/10:3. *Tid för kultur*.

Regeringens proposition 2022/23:1. *Budgetproposition. Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid*.

Røyseng, Sigrid 2014. "Hva er kulturpolitikk og kulturpolitisk forskning? Innledning", *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift* 17:1, s. 4–8, doi: 10.18261/ISSN2000-8325-2014-01-0.

Røyseng, Sigrid & Heidi Stavrum 2020. "Fields of gold. Reflections on the research relations of the cultural policy researcher", *International Journal of Cultural Policy* 26:5, s. 697–708.

SOU 2009:16. *Kulturutredningen*.

SOU 2018:79. *Analyser och utvärderingar för effektiv styrning*.

Stavrum, Heidi 2013. "Begeistringsforskning eller evalueringstyranni? Om kunnskap om kunst for barn og unge". *Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift* 16:1, s. 154–170, doi: 10.18261/ISSN2000-8325-2013-01-11.